

الله أكبر

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مژده اخلاق پژوهش

بر جایگاه اعتبار اخلاق که عام محضر خداست و بر داوره ناظر بر اعمال انسان و بر مرتبه و راس و اثرش معام باشد دانش پژوهی را بهریت جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، مکتب و میان و اعضاء بهریت

نکته اخلاق و مصلحتی گوید می کردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تحریک می کنیم:

اصل حقیقت جوئی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.

مسئله اخلاق و مصلحتی: تعهد به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

اصل ماکسیمم مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهرکاران پژوهش.

اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشه و کسبه و کسبه و کسبه در حال پژوهش.

اصل انصاف و مصلحت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علنی و حفاظت از اموال، تهیه نرات و منابع در اختیار.

اصل رانندگی: تعهد به صیانت از ابرمرا و اطلاعات چه مرماند افراد، سازمان ها و کسبه و کلیه افراد و نمادها در هر نقطه تحقیق.

اصل احترام: تعهد به رعایت بهریم با حرمت و در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از حرکت بهریت سگنی.

اصل اخلاق پژوهشی و مصلحتی: تحقیقات و انتقال آن به بهرکاران علنی و دانا نشد و میان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

مؤلف: لیلا کبیریان پژوهشگر اخلاق و مصلحتی از حرکت رنمار غیر بهر فزای و اعلام موضوع نسبت به کسب که حوزه عام و پژوهش را بهریت های غیر علنی می آید.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب **نعیم ابوالقاسمی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته برنامه ریزی درسی که در تاریخ
از پایان نامه خود تحت عنوان "**بررسی میزان توجه به تعالی خانواده در کتب درسی**
تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی کشور ایران در سال تحصیلی ۹۱-۹۰" با کسب نمره
دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از
دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق
ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج
کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه
ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب،
ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ
نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و
در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه برنامه ریزی درسی

پایان نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد «M.A»

عنوان:

بررسی میزان توجه به تعالی خانواده در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره
راهنمایی کشور ایران در سال تحصیلی ۹۰-۹۱

استاد راهنما:

دکتر سیامک رضا مهجور

استاد مشاور:

دکتر احمد رضا اوجی نژاد

نگارش:

نعیم ابوالقاسمی

زمستان ۱۳۹۱

(صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد در مدیریت آموزشی (M.A))

نام و نام خانوادگی دانشجو: نعیم ابوالقاسمی در تاریخ: رشته: برنامه ریزی درسی
از پایان نامه خود با عنوان: بررسی میزان توجه به تعالی خانواده در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی کشور
ایران در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ با درجه و نمره دفاع نموده است.
نام و نام خانوادگی اعضای هیات داورى سمت امضاء اعضای هیات داورى

۱- دکتر سیامک رضا مهجور استاد راهنما

۲- دکتر احمد رضا اوجی نژاد استاد مشاور

۳- دکتر داور

۴- دکتر داور

مراتب فوق مورد تایید است. مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

سپاسگزاری

اوان پروپکشن مرا که با ما ندرت اندیشیدن را ارزانی داشته و لذت آموختن را عطا فرموده بهر واره دانمایی را
را به نامی انسان مآثر داد.

یمنک که در پرتو عنایات حق تعالی و هدایت استاید بزرگوار، این پژوهش به بیان رهیجه است، از زحمات ارتاد محترم
را به نام که ترکیب یافته و حاصل و صفت پذیرودایت و وقت رتودنی، را به نامی این پژوهش را بر
عده داشته و اشکار فروان از خازم دکتر پروین غیاثی و از ارتاد محترم مشاوره که ترا در رضا او جگانه بود که میرانجام این
پژوهش، بذل محبت فرموده و بارالذاتی نکی حرمت مشاوره پایان نامه را تقدیر فرمودند؛ کمال سپاسگزاری و
ایمان را دارم.

تقدیم ہے:

ہر مرم بہ پاس عاطفہ، ہر مرثا و کرمای امید بخش و جوش کہ در این ہر مرد ترین روزگار بہترین پشتیبان است و فرزند انم

علا مرثا و زحرا

تقدیم ہے پدلا بزرگوارم

آنها کہ رخ نگاہشان کر من کلامشاق و روشنی رویشاقیہ جاودانہ زندگی من است آنما یکبارگی قائم در
سنگدگی قاتلتیجلی یا نہت. در بر وی بود کرامت نازوی ادب بزرگین من فہام ہی اللال از عشق و محبت بر
درتا اشاق سے من ز زم.

صفحه	عنوان
۱	چکیده

فصل اول: کلیات پژوهش

۳	مقدمه
۴	بیان مسئله
۶	اهمیت و ضرورت تحقیق
۸	اهداف تحقیق
۸	سوالات تحقیق
۹	تعریف مفهومی و عملیاتی واژه های تحقیق

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۱۳	جامعه پذیری و محیط های اجتماعی
۱۶	مؤلفه های تحقیق
۱۹	تعریف خانواده
۱۹	اهمیت تشکیل خانواده از دیدگاه قرآن و اسلام
۱۹	از دیدگاه قرآن
۲۰	انواع خانواده
۲۱	خانواده زیستی
۲۱	خانواده مرکب
۲۱	خانواده زن و شوهری
۲۱	خانواده گسترده
۲۱	خانواده پیوسته
۲۲	خانواده مادر مرکز
۲۲	خانواده فرزندمرکز
۲۲	خانواده راه یابی
۲۲	خانواده فرزندزایی
۲۲	خانواده ناقص

۲۲	خانواده پدر - مادری
۲۳	خانواده ستاکی
۲۳	خانواده هسته ای
۲۳	خانواده زادروگاه
	معیارها و ضوابطی که دین اسلام برای انتخاب همسر معین کرده و زن و مرد باید آنها را مراعات کنند
۲۳	
۲۸	تعریف خانواده از دیدگاه روانشناسی
۲۸	تعریف خانواده در قانون مدنی
۲۸	تعریف خانواده در قانون تامین اجتماعی
۲۹	پیشینه تاریخی خانواده
۳۰	خانواده در ایران
۳۱	خانواده در رُم باستان
۳۱	خانواده در نگاه اندیشوران اسلامی
۳۵	راهکارهای اسلام برای کارایی و رشد مطلوب خانواده
۳۵	نقش بینش های دینی در خانواده
۳۵	اعتقاد به خدا
۳۶	اعتقاد به رسالت و امامت
۳۶	اعتقاد به زندگی پس از مرگ
۳۷	توصیه های اخلاقی برای کارایی بیشتر خانواده
۳۷	صداقت
۳۸	خوش بینی
۳۸	قناعت
۳۹	صبر
۴۰	سخاوت
۴۰	آموزه های رفتاری اسلام برای کارایی مطلوب خانواده
۴۰	روابط کلامی
۴۱	روابط غیر کلامی
۴۲	محیط خانه
۴۳	اداره امور خانواده

۴۴	عبادت در خانواده
۴۵	هدف های کلی کتاب های تعلیمات اجتماعی.....
۴۵	شخصیت ،جامعه و جامعه پذیری.....
۴۶	نقش خانواده در جامعه پذیری
۴۹	پیشینه تحقیق
۵۰	جمع بندی از فصل

فصل سوم: روش تحقیق

۵۳	روش پژوهش
۵۳	جامعه و نمونه آماری پژوهش
۵۳	ابزار گرد آوری اطلاعات
۵۳	روایی و پایایی ابزارها.....
۵۴	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۵۴	مراحل تحلیل محتوا

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۵۷	ملاحظات اخلاقی تحقیق.....
۵۷	میزان توجه به تعالی خانواده در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی
۵۷	میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب درسی تعلیمات اجتماعی پایه اول راهنمایی
۵۹	میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب درسی تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی.....
۶۱	میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب درسی تعلیمات اجتماعی پایه سوم راهنمایی.....
۶۳	بررسی سوالات تحقیق.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۶۶	خلاصه تحقیق.....
۶۶	تحلیل و نتیجه گیری کلی
۶۷	همسویی و غیر همسویی با تحقیقات دیگر
۶۸	محدودیت های پژوهش
۶۸	پیشنهادهای پژوهش.....

۶۸.....	پیشنهادهای کاربردی و اجرایی
۶۸.....	پیشنهادهای پژوهشی
۶۹.....	منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۸.....	۴-۱- میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه اول.....
۶۰.....	۴-۲- میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم.....
۶۱.....	۴-۳- میزان توجه به تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم.....
۶۲.....	۴-۴- تحلیل مولفه های تعالی خانواده در کتب تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی تحصیلی.....

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی میزان توجه به تعالی خانواده در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی کشور ایران انجام گردید. در این پژوهش از روش توصیفی جهت مشخص نمودن مؤلفه های تعالی خانواده و از روش تحلیل محتوا به منظور بررسی و تحلیل کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی استفاده شد جامعه آماری پژوهش در بخش تحلیل محتوا، کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی بوده که کل جامعه، برای مطالعه انتخاب شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات، سیاهه های تحلیل محتوای کتب درسی بود که پس از مطالعه مبانی نظری و بسترهای قانونی و اساس طرح پیشنهادی، تهیه و تدوین شد. و روایی آن توسط متخصصان علوم تربیتی و جامعه شناسی تعیین شد. واحد تحلیل، جملات و تصاویر مندرج در متن کتب درسی بوده است. نتایج بدست آمده این را نشان می دهد که در کتاب اجتماعی اول به مؤلفه های تعالی خانواده ۵۳/۱۹ درصد و در کتاب اجتماعی سال دوم ۴۴/۲۹ درصد و در کتاب اجتماعی سال سوم ۷۱/۱۵ درصد توجه شده است.

کلیدواژه:

تعالی خانواده، کتاب درسی، تعلیمات اجتماعی، تحلیل محتوا

فصل اول

کلیات پژوهش

خانواده کوچکترین واحد اجتماعی در جامعه است که بالندگی هر جامعه تحت تأثیر افکار و عقاید و نظریات افراد آن بوجود می آید که در مرحله نخست پدر و مادر است که به آن شکل می دهند از آنجا که تعلیمات اجتماعی تأثیر به سزایی در رشد شخصیت نوجوان در این سن (۱۳ - ۱۱ سالگی) دارد می توان گفت که این دوران یکی از مهمترین دورانهای رشد شخصیت و شکل گیری ابعاد اجتماعی نوجوان است لذا در این تحقیق به اهمیت آن در تعلیمات اجتماعی پرداخته می شود. خانواده ها هسته های مرکزی و تشکیل دهنده ی ملت ها هستند ارزش های اجتماعی که اساس تدوین مقررات حقوقی است از ویژگی ها و ایده های خانواده ها و اعضای آنها نشأت می گیرد. خانواده حساس ترین نهادی است که ابنای بشر در طول تاریخ و ما قبل آن داشته اند، عصری را سراغ نداریم که مرد بدون آمیزش با زن و یا زن بدون موانست با مرد، زیسته باشد. (اسعدی، به نقل از شهری، ۱۳۸۷)

به طور کلی، تجدید و ادامه حیات نباتات و حیوانات نتیجه ی جفت (نروماده) زیستن آن هاست که خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم درباره نباتات به "ریاح لواقح" و در آیات متعددی از قرآن کریم از جمله داستان طوفان زمان حضرت نوح (ع) به نجات زوجین از انواع جانوران اشاره فرموده است. دین مقدس اسلام متجاوز از ۱۴۰۰ سال قبل (قرن ششم میلادی) زن و مرد را نزد خداوند متعال مساوی دانسته، و ملاک امتیاز افراد را اعم از مرد و زن، تقوا اعلام کرده و پدرانی که دختران خود را زنده به گور می کردند، گناهکار معرفی نموده و آغاز رعایت حقوق کودک را از هنگام ازدواج پدر و مادر مقرر داشته است. در فقه اسلامی و قوانین کشور ما که برگرفته از فقه اسلامی است برای زنان، شوهران و فرزندان در خانواده، حقوقی مقرر گردید، که اگر حقوق معین شده در دین مقدس اسلام با آن چه در حقوق کشورهای دیگر و کنوانسیون یاد شده آمده، مقایسه گردد، معلوم می شود که در حقوق اسلام و جمهوری اسلامی ایران، در تشکیلات خانواده، عدالت به مراتب فراگیرتر و دقیق تر از سایر کشور ها رعایت شده است. "خانواده" نخستین نهاد طبیعی - قرار دادی در جامعه انسانی است که از بدو پیدایش بشر وجود داشته و سابقه طرح مسائل خانواده به ویژه از دیدگاه حقوقی بردیگر رسته های علم حقوق مقدم و قدیمیتر است. شایان ذکر است، در آثار اندیشمندان از آغاز تاریخ مدون زندگی بشر تا امروز خانواده، مسائل و حقوق آن به صورتی ویژه و پررنگ مطرح شده و می شود. نقش خانواده در جامعه مدنی نه تنها با رویکرد حقوقی مهم است بلکه از دیدگاه های جامعه شناسی، روانشناسی، اقتصادی، اخلاقی، سیاسی، مذهبی و دیگر شوؤن و ارزش های اجتماعی، اهمیت ویژه ای دارد. در طول تاریخ مدون بشر تمام اندیشمندان به امور مشروحه ی زیر اذعان کرده اند:

۱- عامل تجدید حیات مکرر نباتات، بقاء نسل، و تولید مثل حیوانات، اعم از انسان و دیگر جانداران، زوج یا جفت بودن آنها از نر و ماده برخوردار یا مضاجعه با یکدیگر است. خداوند متعال این موضوع را

انگیزه ای برای تفکر و تذکرانسان در آیه ی شریفه ی «و من کلّ شیءٍ خلقنا زوجین لعلکم تذکرون» (سوره الذاریات آیه ۴۹) بیان کرده که در برخورد نباتات و تکثیر آن ها «ریاح و لواقح» (یعنی بادهای آبستنی کننده است و امروزه در مباحث گیاه شناسی اثبات شده که مسئله نر و مادگی در بین تمامی گیاهان وجود دارد و تکثیر بسیاری از گیاهان از این طریق انجام می شود) نقش عمده ای دارد .

۲- غریزه ی جنسی نر و ماده ی جانداران که انسان فرد تکامل یافته ی آنهاست و با فصل منطقی ناطق " از دیگر حیوانات ممتاز شده، کششی به سوی مولود خود دارد ، و همین کشش است که پرندگان را و می دارد مدّتی روی تخم های تولیدی خود بخوابند تا تخم ها جوجه شوند و به جوجه ها غذا دهند تا خود بتوانند غذای لازم را به دست آورند ، پستانداران نیز تا زمانی که لازم باشد از مولود خود محافظت کنند و به او شیر و غذا بدهند.

۳- انحصار طلبی و حمایت از جنس ماده و نوزادان (که نیروی دفاعی کمتری دارند و یا فاقد نیروی دفاعی می باشند) از غرایز بسیاری جانداران به ویژه حیوانات نر(اعم از ناطق و صاهل) است چنانکه در بسیاری از حیوانات وحشی این غریزه در حدّی شدید است که جنس نر، تا سرحدّ مرگ بارقیب می جنگند(جلالی، ۱۳۷۶).

توضیح در بیان اول این است که پیرامون نباتات حیوانات خداوند اوامری را ایجاد نموده که باروری را در آنها به منسه ظهور می رساند در مورد دوم نشانه قوی بودن این غریزه در جانداران را می رساند در مورد سوم جاذبه ای که بین این دو جنس وجود دارد و از تنهایی خارج شدن آنهاست.

بیان مسئله

یکی از بزرگترین مشکلات اجتماعی در جامعه کنونی، ستیزه ها و دعوای خانوادگی و کم رنگ شدن عواطف میان اعضای خانواده است که ارکان خانواده را متزلزل می کند و سلامت روانی اعضای آن را به خطر می اندازد ریشه اکثر ناهنجاری های رفتاری، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی افراد یک جامعه از خانواده ناسالم و بحرانی سرچشمه می گیرد. (ماهنامه آموزشی- تربیتی برای اولیاء و مربیان ، پیوند، ۱۳۹۰). تحولات و دگرگونی های اقتصادی- اجتماعی جوامع امروزی در نیم قرن اخیر، چهره ی خانواده ی ایرانی را دگرگون ساخته است، این دگرگونی در نقش افراد در خانواده و متعاقب آن در ساختار خانواده تغییراتی ایجاد کرده است که نتیجتاً کنش متقابل زن و شوهر را دستخوش تغییر کرده است. افزایش سطح سوادآموزی، ورود زنان به اجتماع در امر اشتغال، مشارکت و کنترل بر منابع اقتصادی خانواده و بالاخره تغییر نقش ها، موجب تغییر و تحوّل در ساختار قدرت در خانواده شده است. گرایش زن به سوی اشتغال بیش از همه بر خانواده اثر می نهد و روابط زن و شوهر و فرزندان را دگرگون می سازد و این امر همواره مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته است(ساروخانی، ۱۳۸۱). نوجوانانی که دوره راهنمایی تحصیلی خود را آغاز می کنند، معمولاً مرحله دشوار رشد و سازگاری

اجتماعی را می گذرانند، به بلوغ می رسند و فرآیند استقلال طلبی، هویت یابی و ورود به بزرگسالی را تجربه می کنند. عضویت انتخابی در گروه همسالان برای نوجوانان مهم است. گروه همسالان به شکل مهمترین کانون فعالیتهای اجتماعی و تفریحی آنان در می آید. گذشته از این، نوجوان در پی دستیابی به ارزشها و کسب هویت شخصی است. بخشی از این هویت یابی، هویت اجتماعی است. زندگی، پذیرش اجتماعی و کسب مهارتهای اجتماعی، ارتباطی و روابط انسانی بخشی از این مقوله است (یاسائی، ۱۳۷۰). بر طبق بررسی های یونسکو: اغلب جوانان احساس می کنند که آلت دست قرار گرفته اند و به همین جهت نسبت به خانواده بدبین هستند و یک حالت عصبانی نسبت به خانواده در آنان پدیدار گشته و به سوی تشکیل گروه و باند می روند و همچنین بررسی های یونسکو نشان می دهد که برای جوانان امروزی شناخت مسائل اجتماعی و تشریح مساعی در حل مسائل آنها ارزشمند است. جوانان می خواهند بیش از گذشته در زندگی اجتماعی سهمی داشته باشند دوستی ها و گرایش به دوستی و گروه همسالان در دوره جوانی بر اساس یک نیاز اجتماعی و برای ایجاد روابط سالم و سازنده است شخصیت اجتماعی نوجوان در حال شکل گرفتن است و بر اساس رفاقت ها نقش عمده ای را در اجتماعی شدن آنان ایفاء می کند جذب گروهی و پذیرش در جمع دوستان برای نوجوانان اهمیت فراوانی دارد. گروه همسن بر تصمیماتی که افراد عضو گروه می گیرند تأثیر می گذارند. اصولاً پذیرفته شدن و تصویب گروهی به رشد شخصیت فرد کمک می کند و او را اجتماعی می سازد (بلادی پور، ۱۳۸۱). خانواده های خوب و حتی خانواده های عالی در نود درصد موارد، از مسیر اصلی خود خارج می شوند. چاره کار آنها این است که مقصد خود را بیابند، بدانند که هدفشان چیست و مسیر اصلی کدام است و در هر فرصت مسیرشان را تصحیح کنند (استفان آر اکاوی، ۱۳۸۰). بسیاری از زوج ها با توقع های گوناگون تن به ازدواج می دهند، ولی پس از ازدواج پی می برند که با همسرشان تفاوت هایی دارند. برخی از همسران به این امید تن به ازدواج می دهند که بتوانند همسر خود را تغییر دهند و او را همفکر خود کنند و به انتظاراتی برسند که از زندگی زناشویی دارند، ولی بسیاری از موارد، دست یافتن به چنین امری ناممکن است. زوج های موفق، با تطبیق دادن خود با شرایط زندگی، به نوعی تعادل دست می یابند. تطبیق پذیری، ویژگی مثبتی است که در خانواده های موفق در برخورد با مشکل دیده می شود. زوج های تطبیق پذیر می توانند برداشت ها و عادت های خود را اصلاح کنند تا بتوانند با مشکلات و کمبودهای زندگی کنار بیایند. یکی از عوامل سست کننده پایه و اساس خانواده، دعواها و اختلاف های زن و شوهر است. (ماهنامه آموزشی- تربیتی برای اولیاء و مربیان، پیوند، ۱۳۹۰). دانش آموزان در فرایند رشد اجتماعی خویش، برای پیشرفت و شکوفاسازی استعداد های خود و سازگاری مطلوب با محیط و اطرافیان، نیازمند کسب مهارت های ارتباطی و اجتماعی هستند. این مهارت آموزی در فرایند اجتماعی شدن از

^۱ Covey, Stepen R

خانواده آغاز می شود و به فراخور رشد و سن افراد، در مدرسه و اجتماع تکمیل می گردد. در این میان نقش مدرسه و در مدارس نقش کتاب درسی بیش از همه مشهود است. در هر نظام آموزشی، کتاب درسی یکی از مهم ترین منابع یادگیری دانش آموزان است. بیشتر فعالیت های آموزشی در چارچوب کتاب درسی صورت می گیرد به ویژه که یکی از اهداف کتاب های درسی حوزه ی علوم اجتماعی ایجاد و پرورش مهارت های اجتماعی و ارتباطی است. موضوع پژوهش حاضر بررسی کتاب های علوم اجتماعی دوره ی راهنمایی تحصیلی از نظر میزان توجه به مؤلفه های تعالی خانواده می باشد.

که این مهارت ها را در وهله اول از طریق مشاهده رفتارهای یکدیگر و الگو برداری از هم می آموزند (واندورا و والترز، ۱۹۶۳). باندورا ایده اش این بود که افراد نه کاملاً تحت تاثیر نیروهای درونی و نه به طور کامل تحت تاثیر نیروهای محیطی یاد می گیرند، بلکه واکنش های انسانی تحت تاثیر الگوی سه وجهی، رفت و برگشتی و متعامل شکل می گیرد. علاوه بر این که هر فرد برای عکس العمل و رفتار و یادگیری تحت تاثیر شرایط روانی درونی خودش است، تحت تاثیر زمینه و موقعیت و شرایط بیرونی و محیطی نیز هست همچنین انگیزه ها، شرایط و چگونگی وجود الگوهای مورد مشاهده و قابل الگو برداری در آن یادگیری اثر می گذارد. که باندورا این عوامل را «تعیین کننده های رفت و برگشتی» رفتار نام نهاده است. چه بسیار دانشمندان، هنرمندان و صاحب نظرانی که الهام های اولیه رشد شخصیت و منش خود را از مشاهده کارهای بزرگان و صاحب نامان دریافت و با الگو برداری از روش و منش زندگی آنها به درجات رفیع که همان هدف ما از تعالی خانواده است رسیده اند (ماهنامه آموزشی، ۱۳۹۰)

اهمیت و ضرورت تحقیق

پرورش افرادی کارآمد و مفید در جامعه از خانواده و افکار و عقاید آنها و روابط اعضای آن مخصوصاً پدر و مادر در شکل گیری شخصیت فرزندان آغاز می گردد لذا طرز برقراری این ارتباط در کتابهای تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی می تواند به عنوان مفاهیمی یاری دهند؛ طرز فکر فرزندان در این مراحل زندگی محسوب شود. محیط اطراف فرزندان مخصوصاً پدر و مادر نقش بسزایی در بوجود آمدن این ارتباط و زیربنای شخصیت فرزند و همچنین به عنوان الگویی انفکاک ناپذیر در پرورش شخصیت وی ایفای نقش می نمایند. خانواده یکی از نهادهای اجتماعی است که به لحاظ اهمیت، کارکرد و وظایفی که در قبال انسانها دارد در طول تاریخ بشری مورد نظر و توجه علما، جامعه شناسان، ادیان، روانشناسان، حاکمان و... بوده است (ملکی، ۱۳۸۸). سازمان های اجتماعی نقش عمده ای در شناسایی خانواده و افراد آن دارند. سازمان ها و نهاد های اجتماعی مانند آموزش و پرورش که به نوعی با کودکان و نوجوانان سرو کار دارند می توانند مؤلفه های یک خانواده موفق را برای آن ها شناسایی کنند. پژوهشگر در

خصوص مقوله های خانواده ی موفق در صدد است تا مؤلفه های مربوط به خانواده را در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره ی راهنمایی ایران مورد بررسی قرار دهد (رجبی، ۱۳۷۹). اسلام خانواده را کانون معراج انسان می داند و آن را واحد زنده ای می شمارد. که به عنوان رکن اصلی اجتماع و نماینده ی آن در توسعه ی هر کشور است. که نقش حساس و مهمی نیز در شکل - دهی جامعه ایفا می کند. جامعه ی سالم مجموعه ای از خانواده های سالم است و خانواده تنها یک نهاد اجتماعی صرف نیست، بلکه کانون اصلی رشد و تعالی انسانهاست و می تواند زمینه ساز تکامل بشر باشد. در قرآن کریم صریحاً به برابری زن و مرد در کانون خانواده اشاره شده است و برپایه اینکه زن و مرد از جان و نفس یکدیگرند، مؤدّت، رحمت، لطف، و آسایش را بین آن دو قرار داده است. و خداوند در آیه ۱ سوره نساء می فرماید: یا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا «ای مردم از مخالفت با فرمانهای پروردگارتان بپرهیزید، آنکه شما را از یک تن آفرید و جفتش را (نیز از جنس) او پدید آورد و از آن دو تن، مردان و زنان بسیاری را منتشر ساخت. و از خدایی که به نام او از یکدیگر درخواست می کنید پروا کنید و از (قطع رابطه) با خویشاوندان بپرهیزید یقیناً خداوند بر شما نگهبان است». اسلام محیط خانواده را به عنوان کانونی برای آسایش زن و مرد قرار داده است. امروز که توجه به موضوع خانواده به صورت فرا گیر در سطح جهان دنبال می شود، شاهد هستیم که راهکارها و سازوکارهای بین المللی از حلّ مسائل و چالش های خانواده در جهان معاصر ناتوان است سستی و تزلزل بنیان خانواده به ویژه در غرب حاکی از فقر اعتقادی عدم مؤدّت و عشق معنوی است که جامعه ی امروزی با آن درگیر است. در جهان امروز بنیان خانواده بیش از هر زمانی در معرض خطر است و اقدام پیرامون موضوع خانواده با هدف اعتلای آن باید به عنوان نهادی مقدّس در دستور کار سیاست گزاران قرار گیرد. بدون شک آن چه که امروز باعث نگرانی جایگاه خانواده است ضعف قوانین در دفاع از حقوق خانواده نیست، بلکه سست شدن بنیان مقدّس آن است. دانش افزایی و تقویت مبانی دینی در خانواده باید ارتقاء داده شود و با تحلیل منطقی مشکلات، آفات و خطر هایی که آن را تهدید می کند، شناخته شود. خانواده در تمامی تاریخش، کانون کار و استراحت بوده، اما امروزه کانون فرهنگی - اجتماعی نیز هست. انسانها به خانه می آیند تا بیاموزند و باز به خانه روی می کنند تا در آن از جهان آگاهی یابند. بنابراین خانواده جدید، چنان ابعادی دارد که هرگز در تاریخ نداشته است. گاه سازمانهای آموزشی برنامه های خود را از طریق تلویزیون یا رادیو پخش می کنند، بنابراین خانواده کانون آموزش رسمی نیز هست. با این همه، خانواده نو انسانها را به خود می کشد، اما نه در تمامی هستی آنان. افراد خانه عادت می کنند از آغاز شب در محلی (مثلاً همان خانه) جمع شوند و به رادیو و مخصوصاً تلویزیون گوش فرا دهند. در این حال، ممکن است بر اثر کمی جا بسیار فشرده بنشینند، اما توجه آنان به خارج از خانه است. روابط

متقابل آنان رو به کاستی است، آن طور که نبودن یکی از افراد خانه کمتر محسوس است. به بیان دیگر، به جای آنکه مانند قرنهای پیشین افراد خانه با یکدیگر گفت و گو کنند، و بیامیزند، با تلویزیون سروکار دارند. این فرایند را باید نوعی بحران عاطفی در خانه جدید خواند (ساروخانی، ۱۳۸۹). بلایان (۱۳۸۱) خانواده را چنین تعریف می کند: اولین کسانی که زیربنای شخصیت سالم یک نوجوان را می گذارند خانواده می گویند. به نظر بلایان: معمولاً والدین نوجوانان خود را سرسری گرفته و تغییر زمان را نادیده می گیرند و این عدم درک نوجوانان باعث کشمکش بین آنها و والدین می شود. نوجوانان به خود حق می دهند که در مسائل مربوط به خانواده اظهار نظر کنند و افکار و اعمال اعضای خانواده را مورد سؤال قرار می دهند. والدین باید بدانند محیط غم آلود، اختلاف، بگومگو، حتی سکوت ناشی از قهر، برای کودکان مخصوصاً نوجوانان، دردآور و خردکننده است و نتایج اسفباری بدنبال دارد و در وضع تحصیلی آنان نیز به صورت نامطلوبی مؤثر واقع می شود (محمدی، ۱۳۷۹).

اهداف تحقیق

هدف اصلی

بررسی میزان توجه به مؤلفه های تعالی خانواده در کتب درسی علوم اجتماعی دوره ی راهنمایی ایران

اهداف فرعی

۱- بررسی میزان توجه به مؤلفه های تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه اول راهنمایی ایران.

۲- بررسی میزان توجه به مؤلفه های تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی ایران

۳- بررسی میزان توجه به مؤلفه های تعالی خانواده در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه سوم راهنمایی ایران

سؤالات تحقیق

۱- به چه میزان به مؤلفه های تعالی خانواده در کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره ی راهنمایی توجه شده است.

۲- به چه میزان به مؤلفه های تعالی خانواده در کتاب درسی تعلیمات اجتماعی پایه اول دوره راهنمایی توجه شده است؟